

บทที่ 4

ปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวก ในการดำเนินคดีอาญาของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ในบทนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวกในการดำเนินคดีอาญาโดย

- ก. วิเคราะห์กฎหมายโดยจะเริ่มต้นวิเคราะห์กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปัจจุบันว่ามีทำให้หลักประกันอย่างไรเพียงพอหรือไม่ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวกในระหว่างการดำเนินคดีอาญา
- ข. ชี้ให้เห็นว่าการได้รับความช่วยเหลือจากล่ามภาษามือของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนวกในคดีอาญา ซึ่งได้รับการยอมรับโดยนานาอารยประเทศว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งในการต่อสู้คดีอาญา ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง ซึ่งรัฐควรให้ความคุ้มครอง

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวกในต่างประเทศที่จะกล่าวถึงในบทนี้นั้น จะเน้นการศึกษาเฉพาะของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญากับคนหนวก และในเรื่องความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาและจำเลย โดยมีความพยายามที่จะศึกษาและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาถึงหลักที่สำคัญของกฎหมายของสหรัฐอเมริกาจะมีประโยชน์ต่อการวิจัยเปรียบเทียบกับในวิชานี้

โครงสร้างของกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาที่ คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวก

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐได้จัดวางโครงสร้าง มีลักษณะและรูปแบบที่เน้นหนักไปในรูปการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นสำคัญ หรือที่เรียกว่า "The Due Process Model" ซึ่งลักษณะแห่งการดำเนินการของกระบวนการทางอาญาเป็นไปโดยละเอียดรัดกุม มีการกำกับและตรวจสอบอย่างใกล้ชิด โดยไม่ได้แยกหน้าที่สืบสวนสอบสวนออกจากการฟ้องร้อง แต่ถือว่าตำรวจเป็นฝ่ายที่ทำหน้าที่ช่วยพนักงานอัยการ มีการเน้นหนักที่ประสิทธิภาพในการสืบสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่แน่ชัดก่อนมีการจับกุม เพื่อให้การจับมีความแน่นอน ซึ่งการออกหมายจับ ค้น ในกรณีปกติเป็นอำนาจขององค์กรกลางคือ ศาล การควบคุมตัว มีระยะเวลาการควบคุมตัวในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงชั่วระยะเวลาสั้น โดยนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่อำนาจศาลโดยเร็ว มุ่งหมายให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายอย่างแท้จริง เพื่อให้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ ศาลมีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบมูลคดีเบื้องต้น สำหรับในคดีอุกฉกรรจ์ มีการกลั่นกรองโดยคณะลูกขุนใหญ่ หรือ Grand Jury ที่รูปแบบของกระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นเช่นนี้ เนื่องจากประวัติศาสตร์การก่อตั้งระบบวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาเป็นผลมาจากการต่อสู้กับอำนาจการกดขี่ของประเทศอังกฤษเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพ¹ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญถือเป็นบทบัญญัติที่สำคัญยิ่งในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมือง และกระบวนการทางอาญาไม่อาจดำเนินการนอกเหนือหรือขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ บทบัญญัติที่ปรากฏให้เห็นว่าเป็นการรับรองหลักการที่สำคัญกล่าวคือ บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 14 (Fourteenth Amendment) ซึ่งบัญญัติไว้ตอนหนึ่งว่า "ห้ามมิให้มลรัฐตราหรือใช้บังคับกฎหมายซึ่งริดรอนสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนแห่งสหรัฐอเมริกา หรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมายหรือปฏิเสธไม่ให้ความ

¹ สุนิษ ปราณีตพลกรัง, "การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการในชั้นก่อนการพิจารณาคดีศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 72.

คุ้มครองโดยเท่าเทียมกันในกฎหมายแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในรัฐ"²

โดยเหตุที่กระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกาเน้นหนักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงได้ให้ความสำคัญแก่ปัญหาในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวก และปัญหาเรื่องความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาและจำเลยเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าอาจกระทบกระเทือนถึงสิทธิของจำเลยในกระบวนการทางอาญาตามรัฐธรรมนูญได้ ดังจะได้แสดงต่อไป

นอกจากนี้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวกนั้น ถือว่าการพิจารณาคดีหรือตัดสินลงโทษแก่บุคคลที่ไม่มีความสามารถในการต่อสู้คดีนั้นเป็นการละเมิดต่อกระบวนการทางกฎหมาย (Due Process) ซึ่งได้รับรองไว้โดยบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 14 (Fifth and Fourteenth Amendment) มีข้อสำคัญประการหนึ่ง คือ ตามปรัชญาของการลงโทษถือว่า ผู้ถูกตัดสินลงโทษควรจะต้องตระหนักถึงความชั่วร้ายในทางศีลธรรมจากการกระทำของตน และควรจะได้เข้าใจถึงเหตุผลที่รัฐหรือสังคมได้กระทำต่อตน มิฉะนั้นแล้วการลงโทษทางอาญาต่อจำเลยก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งจำเลยควรจะได้เข้าใจถึงข้อสำคัญเหล่านั้น

จากที่ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยที่หนวกข้างต้นนี้ ทำให้ได้เห็นถึงข้อสำคัญที่เป็นหลักของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาประการหนึ่งว่า จะต้องให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดี ซึ่งก็หมายถึงว่าการสูญเสียการได้ยินโดยสิ้นเชิงของจำเลยจะเป็นผลต่อกระบวนการในการดำเนินคดีอาญานั้น ต้องมีผลกระทบต่อความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยหรือกระทบต่อความเหมาะสมในการที่จะนำตัวจำเลยเข้ารับการพิจารณาหรือตัดสินลงโทษ นอกจากนี้วิธีพิจารณาในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่หนวกก็ต้องคำนึงถึงสิทธิอื่น ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยตามรัฐธรรมนูญด้วย เช่น สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามภาษามือ สิทธิในการมีทนายเป็นต้น ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์ต่อไป

² วิจารณ์ พันชนะ, "วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา," คณาพาหะ 25 (กันยายน-ตุลาคม 2521): 41.

1. บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่
หนวกในคดีอาญา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เป็นที่สุด ดังนั้นบทบัญญัติรับรองการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพจึงปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญอันเป็น กฎหมายสูงสุดของประเทศ อันจะเห็นได้จากในชั้นการรับรองรัฐธรรมนูญที่ได้จัดทำขึ้นโดย เสนอให้มลรัฐต่าง ๆ รับรอง หลายมลรัฐได้ตั้งเงื่อนไขการให้การรับรองโดยต้องระบุหรือ ปรากฏบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย จึงได้มีบทแก้ไข เพิ่มเติมที่บัญญัติเพิ่มขึ้นมา โดยเฉพาะบทแก้ไขเพิ่มเติมตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 (First Amendment to Tenth Amendment) เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงมีชื่อเรียกว่า The Bill of Rights เหมือนกับ The Bill of Rights ของอังกฤษ และถือกันว่า The Bill of Rights นี้ เป็นที่มาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแนว รัฐธรรมนูญในปัจจุบัน สิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ใน The Bill of Rights มีอยู่หลาย ประการที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา³

การที่บทบัญญัติแห่งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือหลักแห่งวิธีพิจารณาความ อาญาได้รับการรับรองและบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าว ทำให้เน้นถึงความสำคัญของการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพมากยิ่งขึ้น และทำให้มีการปฏิบัติในการให้ความคุ้มครองอย่างจริงจัง สภาพแห่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและการยอมรับนับถือของสหรัฐอเมริกา ทำให้เป็นบทบัญญัติหรือหลักประกันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เป็น อย่างดีโดยการกล่าวอ้างถึงการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่มีการกระทำล่วงละเมิด สิทธิเสรีภาพ และบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้เป็นหลักประกันต่อมลรัฐต่าง ๆ ในการที่ จะบัญญัติกฎหมายของตน หรือการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งจะขัดกับบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น มี กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธี- พิจารณาความอาญาที่ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ถึงแม้ว่ากฎหมาย รัฐธรรมนูญของไทยนั้นจะได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข และมีการประกาศใช้มากมายหลายฉบับ ตามยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญก็ยังคงไว้ซึ่งการ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

คุ้มครองซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้ตามสมควร ถึงแม้จะไม่มากมายเท่ากับของสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ก็ได้หยิบยกประเทศสหรัฐอเมริกาขึ้นมาศึกษาถี่เนื่องจากว่ากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความมั่นคงกว่า

1.1 การให้หลักประกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้มีการให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในการมีทนายไว้ตามมาตรา 31 "ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่สามารถจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามกฎหมายบัญญัติ" เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย⁴ ดังนั้นเมื่อไม่มีการดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับการให้หลักประกันตามรัฐธรรมนูญ สิทธิดังกล่าวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จึงมีผลใช้บังคับเท่าที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแสดงให้เห็นว่าได้มีการกำหนดขอบข่ายไว้อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในกรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ยากไร้ไม่สามารถจัดหาทนายสำหรับตนเองได้ ดังนั้นสิทธิดังกล่าวนี้จะมีขอบเขตและเนื้อหาสาระเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญในมาตรานี้ ฉะนั้นกฎหมายที่ออกโดยฝ่าย

⁴ การให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้โดยเด็ดขาดคือ ไม่ยอมให้มีการออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เลย เช่น รัฐธรรมนูญ ปี 2521 มาตรา 25
2. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้อย่างกลาง คือ ยอมให้มีการตัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้ไว้บ้างโดยการออกกฎหมายเฉพาะบางประเภทหรือบางกรณี เช่น รัฐธรรมนูญ ปี 2492 มาตรา 32
3. การรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ภายใต้บังคับกฎหมาย คือ ยอมให้มีการออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เสมอ, หยุค แสงอุทัย, หลักธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง ทั่ว ๆ ไป คำบรรยายชั้นปริญญาโท, คณะรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร:ธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 129-131.

นิติบัญญัติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะยอมรับให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิที่จะมีทนายโดยความช่วยเหลือจากรัฐได้มากนักเพียงใด เมื่อได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิเพียงใดก็ย่อมต้องถือว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญในเรื่องการให้ความช่วยเหลือในการจัดหาทนายให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากไร้มีขอบเขตและเนื้อหาสาระเพียงเท่านั้น

อนึ่ง บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่กล่าวมาข้างต้นย่อมหมายรวมถึงผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หุนหวกในคดีอาญาทุกคนและต้องการทนาย ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐให้จัดหาทนายให้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน" แต่อย่างไรก็ดีไม่มีบทบัญญัติมาตราใดในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงสิทธิในการมีล่ามภาษามือสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หุนหวกในคดีอาญาแต่อย่างใด เนื่องจากคนหุนหวกไม่อาจเข้าใจและทราบสิทธิต่าง ๆ ของตนได้เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ล่ามภาษามือจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หุนหวก และถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หุนหวกเช่นเดียวกับสิทธิในการมีทนายซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นคนปกติทั่วไป

ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วหลายครั้ง แต่มีข้อสังเกตว่าในส่วนของสิทธิในการมีล่ามภาษามือซึ่งถือว่าเป็นสิทธิเบื้องต้นของผู้ต้องหาและจำเลยที่หุนหวกในคดีอาญายังมิได้มีการบัญญัติไว้เป็นกรณีเฉพาะ แต่อย่างใด อีกทั้งในส่วนของสิทธิในการมีทนายก็เป็นสิทธิที่ผู้ต้องหาที่หุนหวกจัดหาทนายความมาเองเท่านั้น ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาทนายให้ ฉะนั้นคนหุนหวกในฐานะที่เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาจึงต้องประสบปัญหาและอุปสรรคนานัปการทั้งในด้านภาษาพูด อีกทั้งไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย และต้องจัดหาล่ามและทนายมาเอง เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือโดยรัฐแต่อย่างใดไม่

1.2 การให้หลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นกฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินคดีอาญาที่กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ขั้นการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนถึงการพิจารณาคดีในชั้นศาล การบังคับตามคำพิพากษาและการอภัยโทษตลอดจนสิทธิในการดำเนิน

คดีอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยในลักษณะต่าง ๆ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้มีบทบัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิของคนหูหนวก เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แต่อย่างใด เช่น สิทธิในการมีล่ามภาษามือ เป็นต้น เนื่องจากสิทธิดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยที่หูหนวกสามารถเข้าใจในการดำเนินคดีอาญาของตน และสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่

หลักจากที่มีความเคลื่อนไหวขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้หลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนก็ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของผู้ต้องหา ตามความในมาตรา 7 ทวิ กล่าวคือ

ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมหรือขัง มีสิทธิดังต่อไปนี้

- (1) พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
- (2) ได้รับการเยี่ยมตามสมควร
- (3) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหาทราบถึงสิทธิตามวรรค

หนึ่ง

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหาทุกคนในคดีอาญา แต่หาได้ให้หลักประกันเกี่ยวกับสิทธิในขั้นต้นของการดำเนินคดีอาญา สำหรับผู้ต้องหาที่หูหนวก โดยมีล่ามภาษามือเป็นสื่อระหว่างผู้ต้องหาที่หูหนวกกับเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใดไม่

2. ปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยที่หูหนวกในการดำเนินคดีอาญา

ในขอบเขตทางกฎหมาย คนหูหนวกหรือบุคคลที่มีความบกพร่องในการได้ยิน มักต้องเผชิญกับปัญหามากมาย อาทิเช่น ถูกจับโดยมิชอบหรือถูกส่งเข้าสถานบำบัดทางจิตโดยไร้ความยุติธรรม นอกจากนี้คนหูหนวกมักไม่สามารถจ้างทนายเพื่อปกป้องตนเองและทนายส่วนมากไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมสำหรับคนหูหนวก (Telecommu-

nications Devices for the Deaf) หรือ (TDD) หรือไม่มีล่ามภาษามือไว้ประจำสำนักงาน อีกทั้งคำศัพท์ทางกฎหมายยังก่อให้เกิดอุปสรรคทางการสื่อสารสูงขึ้นไปอีกสำหรับคนหูหนวก ดังนั้นปัญหาและภาระต่าง ๆ จึงตกอยู่ที่ความสามารถของคนหูหนวก ในอันที่จะมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการดำเนินการทางกฎหมาย และรูปแบบของการสื่อสารจะแปรเปลี่ยนไปในระหว่างสมาชิกของชุมชนที่หูหนวก นับตั้งแต่การอ่านจากริมฝีปาก (lip reading) ภาษามือแบบอังกฤษ (Signed English) หรือภาษามือแบบอเมริกัน (American Sign Language) ไปจนถึงรูปแบบการสื่อสารอื่น ๆ ที่เป็นทางการน้อยกว่า ยิ่งกว่านั้นระดับความสามารถทางด้านภาษาก็แปรเปลี่ยนไปอย่างกว้างขวาง⁵ ดังนั้นล่ามภาษามือที่มีคุณวุฒิในการสื่อสารกับคนหูหนวก ต้องได้รับการจัดหาให้เพื่อความเข้าใจและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการพิจารณาคดี

คนหูหนวกเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา บ่อยครั้งที่การดำเนินคดีอาญากระทบกระทั่งถึงสิทธิของคนหูหนวก ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาให้และเห็นถึงปัญหาดังกล่าว และได้นำปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาได้ดังนี้

2.1 ปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่หูหนวก

เมื่อคนหูหนวกตกเป็นผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญา ย่อมได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับผู้ต้องหาที่เป็นคนปกติ ซึ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับคดีอาญาได้คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาทุกคนโดยให้การรับประกันในคดี Miranda ว่าผู้ต้องหาทุกคน รวมถึงผู้ต้องหาที่หูหนวกมีสิทธิได้รับการบอกกล่าวเกี่ยวกับลักษณะและสาเหตุของข้อกล่าวหาและได้รับสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนาย เป็นต้น⁶ ซึ่งมีการรับรองตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐโดยบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) อย่างไรก็ตามการคุ้มครองดังกล่าว ต้องใช้ภาษาพูดเป็นหลัก ซึ่งผู้ต้องหาที่หูหนวกจะไม่

⁵Goldberg, "The Law from shield to Sword for Deaf People," 9 Hum Rts 22 (1980).

⁶Comment, "Protecting Deaf Suspects' Right to Understand Criminal Proceedings," Journal of Criminal Law and Criminology, p.171.

สามารถเข้าใจได้ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือจากล่ามภาษามือและศาลสูงของสหรัฐก็ได้ให้ความคุ้มครองในสิทธิดังกล่าว ในกรณีที่คนหูหนวกตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วย นอกจากนี้รัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายการแปลโดยการใช้ล่ามภาษามือ เพื่อการสื่อสารในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นคนหูหนวก⁷

ปัญหาในชั้นสอบสวน

1. การแจ้งลักษณะและสาเหตุของข้อกล่าวหา

ในสหรัฐอเมริกาเจ้าหน้าที่ตำรวจประสบปัญหาหลายประการระหว่างการจับกุมสอบสวน และคุมขังผู้ต้องหาที่หูหนวก เพราะผู้ต้องหาที่หูหนวกไม่อาจที่จะเข้าใจถึงสิทธิที่ตนควรจะได้รับตามคดี Miranda ได้ อาทิเช่น สิทธิที่จะได้รับทราบลักษณะและสาเหตุของข้อกล่าวหา สิทธิในการมีทนาย สิทธิที่จะไม่ให้การปรับปรวตนเอง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องใช้ล่ามภาษามือในตอนจับกุม สอบสวน และนำตัวมาขึ้นศาล⁸ อย่างไรก็ตามคดี Miranda นั้นเป็นคดีตัวอย่างและเป็นคดีที่ได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาทุกคนในคดีอาญา และในคดี Miranda นี้เองศาลสูงสหรัฐได้ยืนยันว่ารัฐมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องหาทุกคนทราบแต่คดี Miranda ไม่ได้พูดถึงว่ารัฐจะต้องปฏิบัติอย่างไรเมื่อผู้ต้องหาเป็นคนหูหนวก อย่างไรก็ตามบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสหรัฐ ฉบับที่ 6⁹ ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาทุกคนในคดีอาญาว่าผู้ต้องหาทุกคนในคดีอาญามีสิทธิที่จะรู้ว่าตนเองควรได้รับสิทธิอะไรบ้าง

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญสหรัฐจะได้ให้หลักประกันบทบัญญัติแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) ว่าผู้ต้องหาทุกคนไม่ว่าจะหูหนวก

⁷ Ibid., p.169.

⁸ Ibid., p.166.

⁹ Lowell J. Myers, J.D., "Interpreter in Criminal Case," The Law and the Deaf, p.134.

หรือไม่ มีสิทธิที่จะเข้าใจและเข้าร่วมในการดำเนินคดีอาญา อีกทั้งมลรัฐส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาส่งออกกฎหมายกำหนดให้มีการจัดหาล่ามภาษามือสำหรับผู้ต้องหาที่หนวกในทันทีเมื่อถูกจับหรือเมื่อทำการสอบสวน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่หนวกในทันทีที่จะเข้าใจในคำเตือน Miranda อย่างไรก็ตามในคำเตือน Miranda นั้น เนื้อหาสาระของคำเตือนดังกล่าว ประกอบด้วยศัพท์กฎหมายซึ่งยากแก่การเข้าใจ และไม่มีสัญลักษณ์ภาษามือที่จะสามารถส่งข้อความสื่อให้เข้าใจในคำเตือน Miranda ได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งทำให้ข้อความที่ผู้ต้องหาที่หนวกได้รับจากคำเตือน Miranda จึงแตกต่างกันไปตามความเข้าใจของตน ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าผู้ต้องหาที่หนวกไม่ได้รับการศึกษาอบรมเกี่ยวกับภาษามือ อีกทั้งไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษย่อมเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะสื่อข้อความให้ผู้ต้องหาที่หนวกที่ขาดการศึกษานั้น เข้าใจได้ ซึ่งเป็นผลให้ผู้ต้องหาที่หนวกไม่ได้รับการคุ้มครองซึ่งสิทธิในทันทีที่จะเข้าใจในการดำเนินคดีอาญาได้อย่างเพียงพอตามกฎหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐนั่นเอง

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น จากการศึกษาพบว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งถึงลักษณะแห่งข้อกล่าวหาและต้องบอกให้ผู้ต้องหาทราบว่าย่อสคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันเขาในชั้นพิจารณาได้ ซึ่งปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า "เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหาให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาคติบังคับ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบและต้องบอกให้ทราบก่อนว่าย่อสคำที่ผู้ต้องหากล่าวานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างไรก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลขก็ให้บันทึกไว้" และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 7 ทวิ ได้บัญญัติสิทธิขั้นต่ำไว้แล้ว

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นการให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาในคดีอาญาทุกคน ดังนั้นเมื่อคนหนวกตกเป็นผู้ต้องหาย่อมมีสิทธิตามมาตรา 7 ทวิ และมาตรา 134 แต่อย่างไรก็ดีไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้มีการจัดหาล่ามภาษามือ เมื่อคนหนวกตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งจุดนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นทั้งในด้านผู้ต้องหาที่หนวกเอง และปัญหาในด้านการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ผลที่ตามมาคือทำให้ผู้ต้องหาที่หนวกไม่สามารถ

เข้าใจ และทราบในสิทธิของตนเอง อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเนื่องจากผู้ต้องหาที่ทู่ทวกไม่อาจใช้ภาษาพูดได้

จากการศึกษาพบว่า ในการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะไม่มีการจัดหาล่ามภาษามือมาให้แก่ผู้ต้องหาที่ทู่ทวก ซึ่งในทางปฏิบัติจะเป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาที่ทู่ทวกจะต้องจัดหาล่ามภาษามือมาเอง ซึ่งก่อให้เกิดภาระและความยากลำบากต่อผู้ต้องหาที่ทู่ทวกในการที่จะไปติดต่อและหาล่ามภาษามือ อีกทั้งถ้าผู้ต้องหาที่ทู่ทวกมีฐานะยากจน ย่อมไม่อาจจะจัดหาล่ามภาษามือมาได้ และปัญหาอีกประการที่มักจะเกิดขึ้นคือ แม้ว่าพนักงานสอบสวนจะใช้วิธีการซักถาม โดยวิธีการเขียนคำถาม-คำตอบเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม ผู้ต้องหาที่ทู่ทวกที่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนสอนคนหูหนวก และอ่านหนังสือไม่ออกก็ไม่สามารถจะเข้าใจในสิ่งที่พนักงานสอบสวนซักถาม ทำให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนนั้น ผิดพลาดได้

2. สิทธิในการมีทนาย

ในสหรัฐอเมริกาสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้ต้องหาเกิดขึ้นเมื่อรัฐเข้าดำเนินการอันมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิมนุษยชนของประชาชน นับตั้งแต่เวลาแรกที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยการถูกจับหรือนำตัวมาดำเนินการสอบสวนเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานไปใช้ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลโดยตำรวจและอัยการซึ่งนับเป็นขั้นตอนที่อันตราย (Criticle Stage) ต่อสิทธิของผู้ต้องหา จำเป็นต้องมีทนายคอยให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ระหว่างการสอบสวนที่มีผลกระทบต่อผู้ต้องหาโดยตรง อันมีผลในการป้องกันการกระทำอันมิชอบได้

การสอบสวนผู้ต้องหาถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินคดีที่เป็นอันตรายต่อผู้ต้องหา เพราะพนักงานสอบสวนต้องการค้นหาข้อเท็จจริงจากผู้ต้องหาเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาคดี การให้มีทนายคอยช่วยแนะนำจึงมีความจำเป็นในการที่จะระมัดระวังรักษาสิทธิของผู้ต้องหาไม่ให้ผู้ต้องหาให้การอันเป็นผลร้ายแก่ตนเอง ศาลจึงถือว่าค่าให้การใด ๆ ที่ผู้ต้องหาให้การไปโดยไม่มีทนายอยู่ด้วยจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีของผู้ต้องหาไม่ได้ เพราะถือว่าผู้ต้องหาถูกปฏิเสธสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาอย่างยุติธรรม

ตามรัฐธรรมนูญ¹⁰ และการให้ผู้ต้องหาที่มีทนายเป็นผู้แทนในการดำเนินคดีเท่านั้นจะสามารถให้ความช่วยเหลือและแนะนำผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีได้¹¹ ต่อมาในปี ค.ศ. 1966 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาวางหลักประสิทธิในการต่อสู้คดีอาญาเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหาไว้ในคดี Miranda¹² ว่าก่อนเริ่มการสอบสวนคดีอาญาพนักงานผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหารายว่า

- (1) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้
- (2) ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวออกมาอาจใช้เป็นพยานยืนยันแก่

ผู้ต้องหาในชั้นศาล

- (3) ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะมีทนายอยู่ร่วมด้วยในระหว่างการสอบสวน เพื่อให้แน่ใจได้ว่าผู้ต้องหาไม่สละให้การในระหว่างการสอบสวน และเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในการดำเนินคดีจากเจ้าพนักงาน
- (4) หากผู้ต้องหาไม่สามารถจัดหาทนายได้เอง จะได้รับการแต่งตั้งทนายให้แก่ผู้ต้องหาก่อนเริ่มการสอบสวนคดีอาญา ถ้าผู้ต้องหาที่มีความต้องการทนายในการดำเนินคดี

ความสำคัญของคดี Miranda อยู่ที่การที่ทนายมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะอยู่ร่วมฟังการสอบสวนได้ทุกขณะหากผู้ต้องหาประสงค์เช่นนั้น การสอบสวนที่กระทำลงไปโดยไม่มีทนายร่วมอยู่ด้วย ในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องการถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰Escobedo V. Illinois 378 U.S. 478, 1964. Pual B. Weston and Kenneth M. Wells, Law Enforcement and Ciminal Justice, p.148.

¹¹Massiah V. United States 377 U.S. 201, 1964. Mark Berger, Taking the fifth, (Lexington D.C. Heath and Co., 1980), p.121.

¹²Miranda V. Arizona 384 U.S. 340, 1966. Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, Law Enforcement and Criminal Justice, p.151.

โดยมิชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาจะใช้รับฟังในการพิจารณาคดีของจำเลยไม่ได้¹³ ตามแนวทางของคดีนี้หากปรากฏว่าผู้ต้องหาต้องการพบและปรึกษากับทนายในระหว่างสอบสวนเจ้าพนักงานจะต้องยุติการสอบสวนทันที¹⁴

นอกจากการกำหนดให้มีทนายอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ศาลยังขยายสิทธิในการมีทนายออกไปให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาที่ให้การกับเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการสอบสวนอย่างเป็นทางการอีกด้วย โดยศาลถือว่าค่าให้การของผู้ต้องหาระหว่างถูกนำตัวไปยังสถานีตำรวจ โดยไม่มีทนายอยู่ด้วยจะนำมาใช้กับผู้ต้องหาในการพิจารณาไม่ได้ อันเป็นการขยายหลักประกันสิทธิการมีทนายตามรัฐธรรมนูญไปยังขั้นตอนการสอบสวนอย่างไม่เป็นพิธีการและรับรองว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะมีทนายอยู่ด้วยในขณะที่เจ้าพนักงานกำลังสอบปากคำผู้ต้องหา¹⁵

อนึ่งความช่วยเหลือของทนายจะไม่เป็นผลเลยสำหรับผู้ต้องหาที่หุนหวก ถ้าผู้ต้องหาที่หุนหวกไม่มีโอกาสปรึกษาทนายโดยผ่านการใช้ล่ามภาษามือ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ต้องหาที่หุนหวกจะได้รับประโยชน์ในสิทธิในการมีทนาย แต่ก็ไม่ใช่ที่แน่ชัดว่าผู้ต้องหาที่หุนหวกจะพอใจหรือไม่ในการที่มีล่ามอยู่ด้วยในระหว่างการปรึกษากับทนาย เพราะผู้ต้องหาที่หุนหวกจะไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงกับทนายอย่างเต็มที่และซื่อสัตย์ ถ้าสิทธิในการได้รับการช่วยเหลือปรึกษากับทนายยังไม่ได้รับการคุ้มครองซึ่งความลับในการแปล กองบรรณาธิการของวารสารกฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาในสหรัฐอเมริกา ชี้ให้เห็นว่าในประเทศสหรัฐ-

¹³ เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน," วารสารนิติศาสตร์, หน้า 49.

¹⁴ John Gruhl, "State Supreme Court's and the U.S. Supreme Court's Post-Miranda Ruling," The Journal of Criminal Law and Criminology, Vol.72 No.3, 1981, p.905.

¹⁵ Brewer V. Williams 430 U.S. 387, 1977. Mark Berger, Taking the Fifth, p.156.

อเมริกา ปัจจุบันมีเพียง 14 มลรัฐ ที่ออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่หูหนวกเกี่ยวกับความลับของการแปลคำสนทนาระหว่างผู้ต้องหาที่หูหนวกกับทนาย แม้ว่าไม่มีล่ามอยู่ด้วยก็ตาม¹⁶

อย่างไรก็ตามแม้ศาลจะไม่ได้วางกฎในเรื่องนี้ แต่ความลับของการแปลคำสนทนาควรจะถูกคุ้มครองและรัฐที่ไม่ได้มีการคุ้มครองเช่นนี้ ควรจะออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองซึ่งความลับในการแปลคำสนทนาระหว่างลูกความที่หูหนวกกับทนายด้วย สำหรับกรณีของไทยได้ให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหาในคดีอาญาทุกคน รวมถึงคนหูหนวกที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ตามมาตรา 7 ทวิ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่สิทธิในการมีทนายดังกล่าวเป็นสิทธิการมีทนายที่ผู้ต้องหาจะต้องจัดหาทนายมาเอง จากการศึกษาพบว่าในกรณีของคนหูหนวกที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นต้องประสบต่อปัญหาอย่างมากในการที่จะต้องจัดหาทนายมาเอง ทั้งนี้เพราะอุปสรรคทางการสื่อสาร อีกทั้งฐานะที่ยากจนของผู้ต้องหาที่หูหนวกเอง นอกจากนี้มีความเดือดร้อนอีกประการหนึ่งที่เกิดแก่ผู้ต้องหาที่หูหนวกในคดีอาญาก็คือ กฎหมายไม่อนุญาตให้ทนายเข้าร่วมฟังการสอบสวน ทนายจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาที่หูหนวกระหว่างการสอบสวนได้ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ได้บัญญัติว่า "ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญหรือให้สัญญากับผู้ต้องหา เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างไร ๆ ในเรื่องที่ต้องการนั้น" แต่ก็มักมีข่าวปรากฏอยู่เสมอว่ามีการข่มและทารุณผู้ต้องหา หรือใช้วิธีการอันมิชอบในการสอบสวนผู้ต้องหา¹⁷ ยิ่งในกรณีของผู้ต้องหาที่หูหนวกด้วยแล้ว เขาย่อมไม่อาจที่จะเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนซักถามถ้าปราศจากความช่วยเหลือจากล่ามภาษามือและการที่ทนายอยู่ด้วย ในขณะที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาที่หูหนวกก็จะช่วยในส่วนของการทักท้วงการสอบปากคำผู้ต้องหาที่หูหนวกในกรณีที่ทนายเห็นว่า มีการดำเนินการโดยมิชอบของพนักงานสอบสวน

¹⁶ Comment, "Protection Deaf Suspects," *Right to Understand Criminal Law and Criminology*, p.180.

¹⁷ "กรรมการสอบสวนตาสโดยไม่ต้องคลอด," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 33 อาทิตย์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2523, หน้า 20.

แต่อย่างไรก็ดีปัจจุบันการสอบสวนคดีอาญาเป็นเรื่องลับระหว่างผู้ต้องหา กับพนักงานสอบสวนเท่านั้น เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่ได้เปิด โอกาสให้บุคคลที่สามอยู่ด้วยในระหว่างสอบสวนโดยเฉพาะทนายเข้าร่วมการฟังการสอบสวน เพื่อคอยให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

2.2 ปัญหาการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่จำเลยที่หุนหวก ปัญหาในชั้นพิจารณา

1. สิทธิในการมีล่ามภาษามือ

ในสหรัฐอเมริกาปัจจุบันมีมลรัฐ 44 มลรัฐที่ได้ออกกฎหมาย กำหนดให้มีการจัดหาล่ามภาษามือในการดำเนินคดีอาญาสำหรับจำเลยที่หุนหวก¹⁸ และ กฎหมายการแปลของมลรัฐส่วนใหญ่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องจัดหาล่ามภาษามือให้ เมื่อปรากฏว่าจำเลยในคดีอาญาเป็นคนหุนหวก อย่างไรก็ตามยังมีบางมลรัฐที่กำหนดให้เป็น หน้าที่ของจำเลยที่หุนหวกที่จะต้องร้องขอล่ามเอง หรือให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะจัดหาล่าม ให้การที่จำเลยที่หุนหวกไม่ร้องขอล่ามภาษามือภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือความ เป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจของศาล บางครั้งอาจทำให้ศาลมองข้ามการที่จำเลยที่หุนหวกขาด ความเข้าใจได้ และเป็นผลให้ไม่มีการจัดหาล่ามให้แก่จำเลยที่หุนหวก อาทิเช่น ในคดี People V. Guillory และคดี Guillory V. Wilson¹⁹ เป็นคดีซึ่งเกี่ยวข้องกับจำเลย ที่หุนหวก ซึ่งมีเครื่องช่วยฟังที่ใช้การไม่ได้ ศาลในคดีนี้กล่าวว่า เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะร้อง คัดค้านให้ศาลหยุดดำเนินการพิจารณาคดี หรือร้องขอต่อศาลให้มีการจัดการอย่างอื่นเป็น พิเศษ เช่น จัดล่าม แต่จำเลยที่หุนหวกไม่ได้ดำเนินการอย่างใด จึงเป็นที่แน่ชัดว่าความ สากล่าวกของจำเลยในการติดตามการดำเนินคดีเกิดจากตัวของจำเลยที่หุนหวกเอง ฉะนั้น

¹⁸Comment, "Protecting Deaf Suspects' Right to Understand Criminal Proceedings," Journal of Criminal Law and Criminology, p.176

¹⁹People V. Guillory, 1/8 Cal. App. 2d 854, 3 cls. Rptr. 415; Guillor V. Wilson, 420 f.2d 34 (ath Cir. 1968).

จากคดีนี้จึงเห็นได้ว่าภาระจะตกอยู่กับจำเลยที่หุนหวกแต่เพียงผู้เดียว ถ้าความไม่สามารถ
เข้าใจกลายเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญในสายตาของศาล

สำหรับกรณีของไทยจากการศึกษาพบว่า ยังปรากฏปัญหาเรื่อง
ความคุ้มครองสิทธิในการมีล่ามภาษามือในชั้นพิจารณา เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันยังไม่มีการให้หลักประกันสิทธิในการมีล่ามภาษามือแก่จำเลยที่
หุนหวกแต่อย่างใด จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติเป็นหน้าที่ของจำเลยที่หุนหวกที่จะต้อง
ติดต่อหาล่ามภาษามือมาเอง²⁰ แต่ถ้าจำเลยที่หุนหวกไม่สามารถที่จะจัดหาล่ามมาได้ ศาลก็
จะจัดหาให้ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ใช่ว่าหน้าที่ของศาลที่จะต้องจัดหาล่ามมาให้ แต่เป็นการใช้สิทธิ
ของจำเลยที่หุนหวกว่าต้องการล่ามภาษามือ เนื่องจากจำเลยเป็นคนหุนหวกและไม่มีความรู้
ทางกฎหมายย่อมไม่อาจดำเนินการใช้สิทธิด้วยตนเองได้ อีกทั้งในการพิจารณาคดีนั้นต้องใช้
ล่ามภาษามือที่มีความสามารถคุ้นเคยเกี่ยวกับศัพท์กฎหมายและขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ
ยุติธรรม

จากการได้ติดตามการดำเนินกระบวนการพิจารณาของจำเลยที่
หุนหวกบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะ
จำเลยที่หุนหวกและบุคคลที่เกี่ยวข้องจะเข้าใจกระบวนการพิจารณานั้นมีโอกาสน้อยมาก และ
ล่ามภาษามือที่ใช้โดยตัวจำเลยเองยังขาดความชำนาญในการแปลกระบวนการพิจารณา
ให้กับจำเลยที่หุนหวก

2. สิทธิในการมีทนาย

มีหลายประเทศในโลกที่ได้ให้หลักประกันสิทธิในการมีทนาย
ของจำเลยในคดีอาญาไว้ อาทิเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 6 บัญญัติว่า "ในคดีอาญาทั้งปวง จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีโดยมีทนาย
ความคอยช่วยเหลือ และจากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 14 ยังกล่าวว่าสิทธิ
ในการมีทนายความต้องถูกนำมาใช้ในมลรัฐต่าง ๆ ด้วย มิใช่ใช้แต่เพียงศาลของรัฐบาลกลาง
เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการอีกอันหนึ่งที่ศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้สิทธิ
ดังกล่าวของจำเลยได้รับความคุ้มครอง มาตรการนี้คือ "The Exclusionary Rule of

²⁰ คำพิพากษาฎีกา 9733/2534

Evidence" กล่าวคือศาลจะปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาซึ่งได้มาโดยฝ่าฝืน
รัฐธรรมนูญ

ในประเทศเยอรมันตะวันตก รัฐได้บัญญัติถึงการจัดหา
ทนายให้แก่จำเลยคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 140²¹
ความดังต่อไปนี้

มาตรา 140 กรณีกฎหมายบัญญัติให้ต้องมีทนายจำเลย

1) กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีทนายจำเลยในกรณีต่อไปนี้

1. คดีเริ่มต้นที่ The High Federal Court of Ordinary Jurisdiction, The High State Court หรือ The State District Court
2. การกระทำความผิดอุกฉกรรจ์ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการกระทำผิดซ้ำ
3. วิธีพิจารณาที่อาจทำให้จำเลยถูกส่งไปยังสถานรักษาพยาบาลหรือถูกห้ามประกอบวิชาชีพ
4. ผู้ต้องหาเป็นใบ้ หรือหูหนวก
5. กรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมก่อนการพิจารณาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน ในคดีนี้หรือคดีอื่น หรือถูกส่งไปสถานรักษาพยาบาล และยังไม่ได้รับการปลดปล่อยจากการควบคุมหรือรักษาพยาบาลภายในระยะเวลา 2 สัปดาห์ก่อนการพิจารณาคดีเริ่มต้น
6. ผู้ต้องหาถูกส่งไปยังสถานรักษาพยาบาลของรัฐ เพื่อให้แพทย์ตรวจอาการและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพจิต
7. กรณีพิจารณาคดีลับหลังผู้ต้องหา

²¹Horst Niebler, Dr., The German Code of Criminal Procedure (London: Sweet & Maxwell, 1965), pp.79-83.

3) การแต่งตั้งทนายจำเลยตามวรรค 1 ข้อ 5 อาจยกเลิกเสียได้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการปลดปล่อยจากที่ควบคุม หรือสถานรักษาพยาบาลภายใน 2 สัปดาห์ ก่อนการพิจารณาเริ่มต้น แต่การแต่งตั้งทนายจำเลยตามมาตรา 117 วรรค 4 ยังคงมีผลต่อไป เพื่อดำเนินวิธีพิจารณาที่จำเป็นตามวรรค 1 ข้อ 5 เว้นแต่มีทนายอื่นอาจจะได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นทนายจำเลยแทน

การมีทนายจำเลยโดยรัฐจัดหาในประเทศเยอรมันตะวันตก เป็นเงื่อนไขโดยแท้ในการพิจารณาคดี กล่าวคือ จำเลยจะสละสิทธิ์การมีทนายไม่ได้ เพราะนอกจากทนายจะช่วยให้จำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้เต็มที่ ทนายยังมีส่วนช่วยรัฐอำนวยความสะดวกในคดีอาญาให้เป็นไปอย่างถูกต้องเที่ยงธรรมด้วย

ในประเทศญี่ปุ่น รัฐก็ได้บัญญัติถึงการจัดหาทนายให้แก่จำเลยคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 37 มีใจความว่า หากจำเลยไม่มีทนายในการพิจารณาคดี ศาลมีอำนาจโดยตรงที่จะแต่งตั้งทนายให้ ในกรณีดังต่อไปนี้²²

- ก. เมื่อจำเลยเป็นผู้เยาว์
 - ข. เมื่อจำเลยอายุ 70 ปี หรือมากกว่า
 - ค. เมื่อจำเลยหูหนวกหรือเป็นใบ้
 - ง. เมื่อพิจารณาเห็นว่าจำเป็น เนื่องจากเหตุผลอื่น ๆ
- และมาตรา 189 ได้บัญญัติไว้ว่า ในคดีความผิดที่กล่าวหา มีโทษถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ศาลจะพิจารณาคดีโดยไม่มีทนายแก้ต่างร่วมอยู่ด้วยไม่ได้

จะเห็นได้ว่าการมีทนายโดยรัฐจัดหาในประเทศญี่ปุ่น เป็นทั้งสิทธิและเงื่อนไขในการพิจารณาคดีพอสรุปได้ดังนี้

1. กรณีที่เป็นสิทธิของจำเลยในการเรียกร้องหรือยอมรับทนายที่รัฐจัดหา ได้แก่ กรณีที่จำเลยยากจน และร้องขอให้ศาลจัดหาทนายให้

²²Dando, Shigematau, Japanese Criminal Procedure, Vol.4 (New York University: The Comparative Criminal Law Project, 1965), p.106.

2. กรณีที่เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาคดี รัฐต้องจัดหา

ทนายให้เสมอ ได้แก่

ก. คดีที่มีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ และจำเลยเป็นผู้เยาว์ หรือจำเลยอายุ 70 ปี หรือมากกว่า หรือจำเลยหูหนวก หรือเป็นใบ้ หรือเมื่อศาลพิจารณาลแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่จำเป็นด้วยเหตุผลอื่น ๆ

ข. คดีที่มีโทษออกจกรรจ์ จำเลยต้องถูกกล่าวหาในคดีความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

จะเห็นได้ว่า สิทธิในการมีทนายของจำเลยโดยรัฐในประเทศเยอรมันตะวันตกและญี่ปุ่น รัฐได้บัญญัติครอบคลุมถึงจำเลยที่หูหนวกหรือเป็นใบ้ด้วยดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

สำหรับประเทศไทยได้มีการให้หลักประกันในเรื่องสิทธิในการมีทนายของจำเลยในคดีอาญาโดยได้บัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งตามมาตรา 173 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้หลักประกันภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายดังนี้คือ

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 17 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาคดีให้ศาลถามเรื่องทนายถ้าไม่มีและต้องการ ศาลก็จะตั้งให้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะเป็นคนยากไร้หรือไม่

เนื่องจากคดีดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษรุนแรง จำเลยที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะถือเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องถามเรื่องทนายกับจำเลยก่อนเริ่มการพิจารณา หากศาลพิจารณาคดีดังกล่าวโดยไม่ถามถึงเรื่องทนายก่อนถือเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ไม่ชอบ และจะต้องดำเนินการพิจารณาใหม่ให้ถูกต้อง²³ การถามค่าให้การของจำเลยก็ถือเป็นการพิจารณาที่ต้องถาม

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 650/2489 อัยการโศภร โจทก์ นายสิงห์ พิษผล จำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2141/2523 อัยการมหาสารคาม โจทก์ นายเลิง โยธากุล

เรื่องทนายก่อนเริ่มการพิจารณา²⁴ การพิจารณาคดีโดยจำเลยไม่มีทนายเนื่องจากมีเหตุ
จำเป็นเพราะทนายมาศาลไม่ได้ หรือยังหาทนายไม่ได้ถือเป็นการพิจารณาคดีที่ไม่ชอบ²⁵
แต่การตั้งทนายให้นี้ไม่รวมถึงการไต่สวนมูลฟ้องโดยไม่มีทนายเพราะยังเป็นเรื่องระหว่าง
โจทก์กับศาล

(2) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี แต่ไม่ถึง
10 ปีก่อนเริ่มการพิจารณาคดี จำเลยต้องแถลงต่อศาลว่าตนเองเป็นคนยากจน และต้องการ
ทนายศาลจึงจะตั้งทนายให้ หากจำเลยไม่แถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาคดี ศาลก็จะไม่ตั้ง
ทนายให้และถ้าจำเลยแถลงแต่ปรากฏว่าจำเลยไม่เป็นคนยากจน ศาลก็จะไม่ดำเนินการให้
เช่นกัน

การให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายของผู้ต้องหาหรือ
จำเลยในคดีอาญาของไทยปัจจุบัน ในความหมายการให้ความช่วยเหลือจากรัฐดังกล่าวแล้ว
ในหัวข้อปัญหาสิทธิการมีทนายในการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณา ผู้ที่ไม่ได้รับหลักประกันสิทธิ
ในการมีทนายมีอยู่ 3 กลุ่มด้วยกันคือ

(1) ผู้ต้องหาที่ไม่สามารถจัดหาทนายได้ เพราะสิทธิในการพบ
และปรึกษาทนายตามมาตรา 7 ทวิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นการให้หลัก-
ประกันในความหมายของการจัดหาทนายเอง ผู้ต้องหาที่ยากไร้จึงไม่สามารถจัดหาทนายได้
ได้มีหลักประกันสิทธิในการมีทนายตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นหลักประกันภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีบทบัญญัติรองรับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ
ดังกล่าว การให้หลักประกันตามรัฐธรรมนูญจึงไม่มีผล ผู้ต้องหาที่ยากจนไม่สามารถจัดหาทนาย
ได้จึงไม่มีทนายช่วยดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวน

(2) จำเลยที่ไม่ทราบสิทธิของตนเอง ในคดีที่มีอัตรา
โทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี หากจำเลยไม่สามารถจัดหาทนายได้ จำเลย
จะต้องแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาคดีว่ายากจนจริงหรือไม่ ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะต้อง

²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 871/2509 อัยการสมุทรปราการ โจทก์ นายพ็อน กลิ่นบาง
จำเลย

²⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2520/2514 อัยการร้อยเอ็ด โจทก์ นายที สิ้นศาลาแสง
จำเลย

ถามและตั้งทนายให้ แต่เป็นการใช้สิทธิของจำเลยที่ต้องแสดงว่าเป็นคนยากจนและต้องการทนายและการขอให้ศาลจัดทนายให้จะต้องขอก่อนเริ่มพิจารณาคดี

(3) จำเลยที่ถูกฟ้องว่ากระทำความผิด ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่ถึง 3 ปี ไม่สามารถได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาทนายตามมาตรา 173 ได้ ทั้งที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษได้ไม่เกิน 3 ปี อันนับว่าเป็นคดีอาญาที่มีโทษร้ายแรงเช่นกัน ซึ่งควรให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามกระบวนการยุติธรรม หากนำการให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาของไทยเปรียบกับการให้หลักประกันของประเทศอื่น ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือในการตั้งทนายให้กับจำเลยของประเทศไทยยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือจำเลยในการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ถ้าคดีอาญานั้นสามารถลงโทษจำคุกได้ตามระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่จำเลยที่ยากจน

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 173 ข้างต้น แม้จะมีการให้หลักประกันในสิทธิในการมีทนายแก่จำเลยทุกคนในคดีอาญาก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้ที่ไม่ได้รับหลักประกันสิทธิในการมีทนายอยู่ 3 กลุ่ม ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ฉะนั้นถ้าผู้ที่ไม่ได้รับหลักประกันสิทธิในการมีทนายดังกล่าวข้างต้นเป็นจำเลยที่หุนหวกด้วยแล้ว ย่อมจะประสบต่อปัญหาทบท่าทวิคุณ

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ให้หลักประกันเฉพาะสิทธิในการมีทนายแก่จำเลยในคดีอาญาเท่านั้น ไม่ได้ให้หลักประกันสิทธิในการมีล่ามภาษามือกับจำเลยที่หุนหวกแต่อย่างใด จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่หุนหวกในคดีอาญาต้องจัดหาล่ามภาษามือมาเอง อีกทั้งยังต้องประสบต่อปัญหาในการที่จะต้องจัดหาทนายมาเองเมื่อตกเป็นผู้ที่ไม่ได้รับประกันสิทธิในการมีทนาย จะเห็นได้จากในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปี แต่ไม่ถึง 10 ปี หากจำเลยไม่สามารถจัดหาทนายได้จำเลยจะต้องแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาว่ายากจนและต้องการทนาย ศาลจึงจะจัดตั้งทนายให้โดยอยู่ในดุลพินิจของศาลว่ายากจนจริงหรือไม่ ไม่ใช่หน้าที่ของศาลที่จะต้องถามและตั้งทนายให้ การขอให้ศาลจัดตั้งทนายให้จะต้องขอก่อนเริ่มพิจารณาคดี ขนาดจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่มีความรู้ทางกฎหมายจะมีสักกี่คนที่ทราบและสามารถดำเนินการใช้สิทธิด้วยตนเองได้ จึงไม่สามารถแน่ใจได้ว่าจำเลยจะได้รับหลักประกันในสิทธิดังกล่าวและยิ่งจำเลยเป็นคนหุนหวกด้วยแล้วย่อมแน่ใจได้เลยว่า เขาย่อมไม่ได้รับหลักประกันในสิทธิในการมีทนายอย่างแน่นอน

เมื่อพิจารณาความสำคัญของทนายตามระบบการดำเนินคดีอาญาของต่างประเทศจะเห็นว่าทนายมีความสำคัญสำหรับผู้ต้องหาและจำเลยที่หูหนวกหรือจำเลยในคดีอาญาให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาทนายให้เสมอโดยถือว่าคนหูหนวกหรือเป็นใบ้เป็นบุคคลพิเศษเหมือนกับผู้เยาว์ที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง เมื่อต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อจะได้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามกระบวนการยุติธรรม

สำหรับประเทศไทยไม่มีการให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายโดยรัฐเป็นผู้จัดหาในกรณีผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นคนหูหนวก หรือเป็นใบ้ เพียงแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ให้หลักประกันสิทธิในการมีทนายสำหรับจำเลยในคดีอาญาไว้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในการมีทนายโดยรัฐเป็นผู้จัดหาให้เสมอสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หูหนวกหรือเป็นใบ้

3. การให้บริการของรัฐแก่คนหูหนวก

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ช่วยเหลือคนพิการอย่างจริงจัง และได้มีการออกกฎหมายหลายฉบับในการให้ความคุ้มครองสิทธิประโยชน์คนพิการ อาทิเช่น Public Law 94-1442 ค.ศ.1975 เป็นกฎหมายการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ Telecommunication for the Disabled Act P.L.97-104 เป็นกฎหมายว่าด้วยการใช้ประโยชน์ของการโทรคมนาคมเพื่อคนพิการ เป็นต้น²³ สำหรับคนหูหนวกประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีกฎหมายออกมาให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ กล่าวคือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ค.ศ.1973 มาตรา 504 กำหนดให้มีการบริการพิเศษสำหรับคนหูหนวก โดยระบุว่าจะให้สถานที่ราชการที่สำคัญ เช่น สถานีตำรวจต้องติดตั้งเครื่องมือสื่อสารพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับคนหูหนวก อีกทั้งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ค.ศ.1973 มาตรา 504²⁶ ยังกำหนดว่าในการที่คนหูหนวกตาเป็นจำเลยและมีฐานะยากจน ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาทนายและล่ามภาษามือที่มีคุณวุฒิเพื่อช่วยให้จำเลยที่หูหนวกสามารถสื่อสารกับทนายได้

²⁶Jeffery H. Orleans, Mary Anne Smith, Who Should Provide Interpreters Under Section 504 of the Rehabilitation Act, p.177.

สำหรับประเทศไทยได้เล็งเห็นว่า ในปัจจุบันนี้คนหนุ่มสาวมีจำนวนมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องตระหนักและให้ความสำคัญแก่บุคคลดังกล่าวในด้านต่าง ๆ รวมถึงทางด้านกฎหมายโดยเฉพาะในด้านการบริการของรัฐในการเป็นคดีความ เพราะในการดำเนินคดีอาญาในประเทศนั้นเป็นกระบวนการที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิส่วนบุคคลซึ่งจะทำให้เฉพาะกฎหมายบัญญัติให้อ่านาใจเอาไว้ บุคคลที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและอยู่ในระหว่างการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานต้องตกอยู่ในฐานะที่เป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพ เพราะการดำเนินคดีอาญาก็เป็นขั้นตอนที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าคนธรรมดาจะดำเนินการได้ ดังนั้นเมื่อคนหนุ่มสาวตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือในการจัดการบริการทางด้านกฎหมายอย่างจริงจัง

จากการที่ได้ศึกษาพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยเฉพาะมาตรา 15 ที่ว่าคนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 14 ให้ได้รับการส่งเสริม การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพดังนี้ (5) บริการจากรัฐในการเป็นคดีความและในการติดต่อกับทางราชการ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสในด้านต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตประกอบอาชีพและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป ตลอดจนแก้ไขปัญหาและขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่คนพิการ

อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาที่น่าพิจารณากล่าวคือ การออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นเพียงที่กฎหมายให้จุดเริ่มต้นเท่านั้น แต่การให้เพียงสิทธิเฉย ๆ นั้นไม่มีประโยชน์ ต้องให้โครงการก่อน อีกทั้งในส่วนของการบริการจากรัฐในการเป็นคดีความ ควรจะบัญญัติให้รวมถึงวิธีพิจารณาความด้วย และควรจะระบุให้รัฐตั้งแผนก ว่าความ และให้ปรึกษาทางด้านกฎหมายด้วย เป็นต้น